

“Alles van waarde is weerloos”⁽¹⁾

Een historische herenwoning in de Vredestraat als testcase voor het Geraardsbergse erfgoedbeleid

Jacques DE RO

De stad Geraardsbergen heeft dit jaar iets te vieren of net niet. Precies dertig jaar geleden, op 26 juni 1978, rollen de eerste exemplaren van de pers van de inventaris over het bouwkundig erfgoed van de Oudenbergstad en de zestien deelgemeenten⁽²⁾. Hierin zijn tal van waardevolle gebouwen zowel van openbare als van private aard opgenomen. Dit titanenwerk van de Rijksdienst voor Monumenten- en Landschapszorg heeft in de eerste plaats tot doel een werkinstrument te zijn voor de op te stellen lijsten van te beschermen monumenten, dorps- en stadsgezichten. Voor heel wat Vlaamse steden wordt deze inventaris de volgende decennia een stevig houvast bij het uitstippelen van een verantwoord erfgoedbeleid. Dit kan niet meteen gezegd worden voor Geraardsbergen waar net in diezelfde periode een werkelijke ravage van vernieling plaatsvindt onder charmerende stadswoningen in de oude binnenstad. Menig toerist die de stad aandoet wordt misleid door de alom bekende omschrijving “Parel der Vlaamse Ardennen”. Hij vindt hier volledige straatwanden - in de belle époque talloze malen gekiekt om hun pittoresk karakter- opgevreten door smaakloze consumptiearchitectuur.

Het uitzicht van de bovenstad verandert

Een kleine stad als Geraardsbergen is de voorbije jaren het eldorado geworden van ijverige bouw-promotoren. Het gebrek aan een duidelijke beleidsvisie over de bescherming van de historische stadskern, de volledige negatie van het bouwkundig erfgoed binnen de toeristische en culturele infrastructuur en een té zwakke bouwreglementering of de toepassing ervan hebben er voor gezorgd dat zij hier volledig vrij spel krijgen. Vooral grote burgerwoningen zijn bij hen bijzonder in trek. Voor heel wat eigenaars zijn deze panden vaak erg onpraktisch en kostelijk in onderhoud en verwarming. Hun enige optie blijkt dan te verkopen en in te trekken in een modern appartement, waaraan de stad

zeker geen gebrek heeft. Voor de promotoren is dit een buitenkansje want zo’n burgerhuis met eventueel achterliggende tuin of werkhuis biedt hen een aardig perceel aan bebouwbare oppervlakte. Vooral de bovenstad, die de oudste woningen herbergt, heeft zich ontwikkeld tot een uitgelezen bouwterrein waar de hedendaagse flatarchitectuur hoogtij viert. Inderdaad, de sloophamer heeft niet alleen barsten geslagen op de historische Markt (oudst gekende vermelding: 1324)⁽³⁾, ook de quasi volledige Brugstraat (1322) en een belangrijk deel van de Nieuwstraat (1309) zijn in het nieuw gestoken. De aanleg van de Kaai met een nieuwe straatwand dateert uit het laatste kwart van de 19de eeuw, na afbraak van het oude penitentenklooster en een aantal oude panden langsheen de Denderoever. Intussen is daar niets meer van over en kijkt men

aan tegen gloednieuwe gevels. Het uitwissen van eeuwenlange bouwhistorie zet zich nu door in de Denderstraat (1320) en –hoe kan het ook anders- in de Vredestraat (1310)...

De Vredestraat, een straat apart

De Vredestraat, tijdens het ancien régime bekend als de *Pensstraat*, heeft als verbindingsweg tussen het stadhuis en de voormalige Sint-Adriaansabdij al vrij vroeg burgers met aanzien en rijkdom aangetrokken om er zich te vestigen. In de voorbije eeuwen heeft de gegoede burgerij hier grote stadswoningen uit beter bouw materiaal en met meer stijlallures gebouwd dan elders in de stad. Een bekende statige herenwoning is hier het *Lombardenhuis* (1452), dat in 2004 door de eigenaar in zijn vroegere glorie is

⁽¹⁾ Citaat van de Nederlandse kunstschilder, dichter, tekenaar en lithograaf Lucebert (1924-1994). Deze bekende dichtregel komt uit het vers *De zeer oude zingt uit* 1974. De zin staat sinds de jaren 1980 (of eerder) nabij *Station Rotterdam Blaak* in grote neonletters op de dakrand van een kantoor van een verzekeringsmaatschappij, inclusief zijn naam. Met dit citaat verwijst de Geraardsbergse erfgoedraad ook naar het trieste lot dat vele waardevolle stadsgebouwen in Geraardsbergen de laatste decennia hebben ondergaan, met name de afbraak.

⁽²⁾ *Inventaris van het cultuurbezit in België/deel 5n 1. Provincie Oost-Vlaanderen, Arrondissement Aalst*, Gent, 1978, dl. I, p. 267-467.

⁽³⁾ Gegevens uit M. FRANCO, *Toponymie van Geraardsbergen tot 1600*, Geraardsbergen, 1979.

Op deze ets van J.C. Hoolans uit 1849 van de Vredestraat zien we rechts op het einde van de huizenrij de herenwoning met een monumentale ingang.

hersteld ⁽⁴⁾. Maar niet elke woning met een opmerkelijke gevel is hier ontsnapt aan de sloophamer. Inwoners van de Vredestraat kunnen moeiteloos een aantal nieuwbouwprojecten aanwijzen waar niet zo lang geleden een waardevol pand heeft gestaan, dat we terugvinden in de inventaris uit 1978.

Opnieuw een historische herenwoning bedreigd

Sinds 2007 dreigt opnieuw in de Vredestraat een opvallend herenhuis, gelegen recht tegenover de Bokerstraat en thans opgesplitst in twee huurwoningen, uit het straatgezicht te verdwijnen. Het betreft de panden nrs. 44-44a. De nieuwe eigenaar is - hoe kan het anders! - een bouwpromotor, Johny Van Canegem uit Erpe-Mere,

die een vergunning aanvraagt voor het slopen van het pand en het optrekken van een nieuw appartementsblok. Nochtans heeft de woning een onvermoede geschiedenis. Een eerste aanwijzing dat het moet gaan om een oud woonhuis is te vinden op de ets van J.C. Hoolans uit 1849 met een zicht op de Vredestraat. Hier zien we dit herenhuis afgebeeld, bestaande uit drie verdiepingen en met omlijste deuropening, en dat iets verderop gelegen is tegenover het *Lombardenhuis* (links te herkennen aan de trap met bordes en smeedijzeren borstwering). Bij een bezoek aan de site, valt in de blinde zijgevel meteen de twee grote zandstenen kruisvensters op die wijzen op een oude kern. Het gebouw staat uitvoerig beschreven in de hoger vermelde inventaris en gaat minstens terug tot de

18de eeuw, een periode waarin Geraardsbergen economisch heropbloeit en eindelijk gespaard blijft van oorlogsschade. Dit dubbelhuis van vijf traveeën en drie verdiepingen onder zadeldak heeft een gecementeerde witgeschilderde voorgevel met schijnvoegen. De arduinen plint heeft eveneens een verflaag, terwijl rechthoekige vensters met doorlopende lek-drempels samen met de kroonlijst op modillons ⁽⁵⁾ een bepaald horizontalisme accentueren. De vensters op de begane grond zijn met een gecanneleerde ⁽⁶⁾ voluut-sluitsteen versierd. Op de penanten ⁽⁷⁾ van de bel-étage zijn gecementeerde pilasters met cartouche ⁽⁸⁾ aangebracht, op de bovenste verdieping guirlandes. Het meest in het oog springend is de laat-classicistisch getinte rechthoekige deur, met langs beide kanten gecanneleerde natuurstenen pilasters met kapiteel en impost ⁽⁹⁾, die een driehoekig fronton schragen. De deur in de vijfde travee is van recente datum en geeft toegang tot de andere huurwoning ⁽¹⁰⁾.

Door de opsplitsing van het gebouw in twee wooneenheden zijn de oorspronkelijke doorgangen binnenshuis dicht gemetseld, is een tweede trappenhuis gemaakt en hebben sommige kamers een valse wand. Zo loopt het wit-zwart stermotief van de vermoedelijk 18de-eeuwse zwarte tegelvloer in de inkomhal door naar de aanpalende kamer. Sommige plafonds bezitten nog de originele 18de- eeuwse pleisterversiering. De woning bezit twee kelders met steekboogvormige gewelven, waarvan vermoedelijk de oudste diep uitgegraven is in de afdalende heuvel waarop een werkhuis is gebouwd. Het gaat hier

⁽⁴⁾ F. VAN TRIMPONT, J. DE RO, J. COPPENS, *Het Huis der Lombarden vroeger en nu*, in *Gerardimontium*, 2004/193/15-23 en F. VAN TRIMPONT, *Het Huis der Lombarden vroeger en nu* deel 2 en slot, in *Gerardimontium*, 2004/197/38-40.

⁽⁵⁾ Een *modillon* is een kleine console onder een gootlijst.

⁽⁶⁾ *Canneleren* is het aanbrengen van cannelures, dit zijn gootvormige groeven op zuilen of pilasters.

⁽⁷⁾ Een *penant* is een gemetselde vierkante steunpilaar van het fundament van een gebouw.

⁽⁸⁾ Een *cartouche* is hier een met krullen en rolwerk omlijst en gebogen vlak.

⁽⁹⁾ Een *impost* is hier de profilering van een pijler op de hoogte waarop de onderste dwarsbalk van het fronton steunt.

⁽¹⁰⁾ *Inventaris van het cultuurbezit...*, p. 349.

Foto links: De voorgevel van het herenhuis in de Vredestraat nrs. 44-44a (Foto J. De Ro). Foto rechts: Een van zes gecementeerde pilasters met sierlijke cartouche op de bel-étage (Foto J. De Ro).

De monumentale toegang tot het herenhuis (Foto J. De Ro)

om een fabrieksgebouwtje, waar voorheen petten zijn gemaakt. Het bestaat uit twee bouwlagen onder vier zaagdaken ⁽¹⁾ met in de buitengevel oculi en over de hele breedte grote rechthoekige ramen.

Het geboortehuis van Auguste De Portemont?

Gegevens van de vroegste bewoners van dit herenhuis ⁽²⁾ vinden we terug in de volkstelling van 17 juli 1796 (29 messidor jaar IV) ⁽³⁾. Jean-François De Backer ⁽⁴⁾, een koopman uit Aspelare, vestigt zich na zijn huwelijk met Jeanne-Françoise Spitaels (1749-1827), dochter van Jean-Baptiste en Jacoba-Georgia Reyns in de Denderstad. Zijn bruid is verbonden met de bankiersdynastie, die de volgende decennia het lokale politieke leven zal domineren. Haar ouders wonen in de Vredestraat (thans het zogenaamde *Ideeënhuis*) en

het is niet verwonderlijk dat zij in de buurt blijft wonen. Niet zelden gebeurt het wanneer een huis in de straat vrijkomt, dat de burens de eerste zijn die dat weten en het dan aankopen. Op 13 februari 1796, enkele maanden voor de telling, overlijdt haar echtgenoot. In het herenhuis woont zij er dan samen met haar twaalfjarige zoon Jean-Baptiste en haar twee kinderen jonger dan twaalf jaar. Daarnaast zijn nog inwonend sinds 1790 de dienstmeid Marie-Joseph De Bodt en nog maar pas Anne Couteau, een winkeljuffrouw. Vermoedelijk hield het echtpaar hier een handelszaak open.

Anne-Ghislaine De Backer, één van de drie kinderen van Jeanne-Françoise Spitaels maar niet vernoemd in de telling van 1796, trouwt op 17 maart 1813 met Pierre-Philippe De Portemont (1789-1818), zoon van Pierre-Ghislain en Marie-Françoise Blocq. Door dit huwelijk heeft zij zich in feite verbonden

⁽¹⁾ Een zaagdak (ook *shed* of *raikem dak*) is een dak dat de vorm heeft van zaagtanden. Vooral met ramen in de opstaande zijden toegepast bij fabrieksruimten om voor een goede lichtinval te zorgen.

⁽²⁾ De kadastrale ligging is Sectie B 563 met een perceelsoppervlakte van 330 m².

⁽³⁾ RAG (Rijksarchief Gent), *Scheldedepartement*, nr. 6091.

⁽⁴⁾ In de volkstellingen van 1796, 1813-1815, 1822 en 1830 vinden we steeds de familienaam 'De Backer' met een c, dit in tegenstelling met een aantal publicaties waarin 'De Bakker' met dubbele k wordt vermeld.

De twee grote zandstenen kruisvensters in deze blinde zijmuur wijzen op een oude kern
(Foto J. De Ro)

met een naaste buurtjongen. De familie De Portemont woont al sinds de Oostenrijkse Tijd in het Lombardenhuis, dat schuin tegenover haar ouderlijke woning is gelegen. Tijdens het jaar van hun huwelijk wordt opnieuw een volkstelling gehouden, waaruit blijkt dat Pierre-Philippe bij zijn jonge echtgenote is ingetrokken. In het herenhuis wonen nu, naast het jonge echtpaar, Marie-Jeanne Spitaels, Jean-Baptiste De Backer en een inwonende dienstmeid en knecht. Maar de volkstelling moet door de politieke omstandigheden (de val van Napoleon) tijdelijk opgeschort zijn. Medio januari 1814 verlaten Franse ambtenaren in allerijl de stad. De volgende maanden trekken regelmatig geallieerde troepen door Geraardsbergen. Het duurt nog tot de lente van 1815 vooraleer het duidelijk wordt dat het land onder Hollands gezag komt. De stadsadministratie neemt terug de draad op en zet de volkstelling uit 1813 verder ⁽¹⁵⁾. In juli 1815 wordt in de Vredestraat nu de huizenrij vanaf het stadhuis geteld.

Intussen heeft het jonge echtpaar twee zoontjes gekregen: Auguste, 18 maand en Adolphe, 3 maand. We vinden hen ditmaal terug in het Lombardenhuis, waar alleen nog Marie-Françoise Blocq en een dienstmeid wonen. Een goede reden voor het jonge gezin om naar de overkant te verhuizen is allicht de ruimte die deze grote burgerwoning

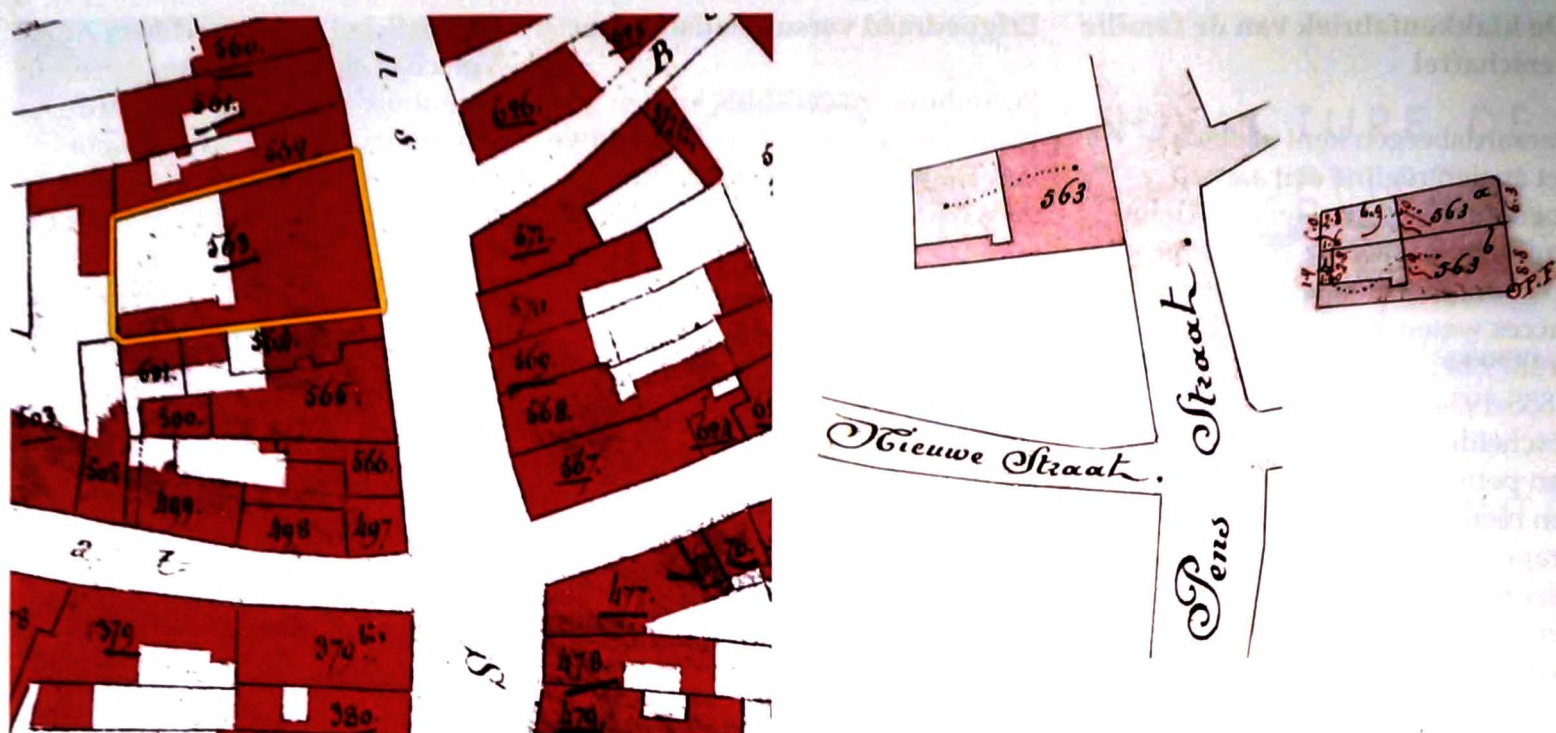
biedt. Maar deze volkstelling vertelt ons niet waar beide kinderen geboren zijn. Het oudste zoontje is Auguste De Portemont, die op 21 januari 1814 wordt geboren. Later is hij naast advocaat, vrederechter en politicus, vooral bekend als auteur van het tweedelige werk *Recherches historiques sur la ville de Grammont* (1870). Is de herenwoning van Marie-Jeanne Spitaels, waar het echtpaar na hun huwelijk aanvankelijk vertoeft, het geboortehuis van deze Geraardsbergse historicus en is het jonge kroost pas verhuisd na de komst van een tweede zoontje? Of heeft hij toch het eerste levenslicht gezien in het Lombardenhuis? We weten het niet. De beschikbare bronnen -ook de geboorteakten- informeren ons hierover niet, waaruit we mogen besluiten dat zowel het *Lombardenhuis* als de herenwoning Vredestraat 44 de status van **geboortehuis van Auguste De Portemont** mogen claimen. Beide woningen zullen overigens nog een belangrijke rol spelen tijdens het verdere leven van De Portemont ⁽¹⁶⁾.

Een wit-zwart stermotief in de zwarte tegelvloer in de inkomhal van de woning nr. 44 (Foto J. De Ro)

⁽¹⁵⁾ V. FRIS, *Geschiedenis van Geeraardsbergen*, p.256-257.

⁽¹⁶⁾ In het vertaalde werk van A. De Portemont door P. CATTELAÏN, *Historisch onderzoek naar de stad Geraardsbergen*. Boekdeel I, Geraardsbergen, 1996 op p. 251 vinden we een kadasterplan, waarop de bebouwde percelen Vredestraat 43, 44 en 45 zwart zijn gearceerd. Hierbij wordt geen toelichting gegeven, maar het is duidelijk dat de auteur van dit boek een duidelijke link legt tussen A. De Portemont en de herenwoning Vredestraat 44.

Links: Kadastrale situering van het herenhuis volgens het primitief kadasterplan (1828). Rechts: Eerste opdeling van het herenhuis in twee woonheden (1883)

Op 17 juni 1818 doet zich een dramatische gebeurtenis voor in het jonge gezin. Op die dag overlijdt Pierre-Philippe De Portemont op 29-jarige leeftijd. Hij laat een weduwe, een zoon van vier en een dochter van twee achter (Adolphe is intussen overleden). Een tweede dochter zal pas twee maand na zijn dood worden geboren. Nochtans stond de man aan het begin van een veelbelovende politieke loopbaan: hij is burgemeester van Onkerzele in 1809-1811 en wordt lid van de regentieraad en van het weldadigheidsbureau van Geraardsbergen in 1817. Anne-Ghislaine De Backer wordt dus, net als haar moeder, vroegtijdig weduwe. Tijdens de volkstelling van 1822 woont zij opnieuw met haar drie kinderen in het herenhuis aan de overzijde, bij haar oude moeder, intussen 71 jaar. Hier beleeft Auguste De Portemont ontegensprekelijk zijn prille kinderjaren. Op 1 februari 1827 overlijdt er zijn grootmoeder.

Volgens de volkstelling van 1830 woont hij nog steeds in de herenwoning, samen met zijn moeder, zijn twee zussen en een dienstmeid⁽¹⁷⁾. Het is pas in 1838, na het overlijden van zijn grootmoeder langs vaderszijde, Marie-Françoise Blocq, dat zijn moeder het *Lombardenhuis* erft. We mogen pas spreken van het *Lombardenhuis* als persoonlijke woning van De Portemont na het overlijden van zijn moeder in 1848. Hij is dan 34 jaar. Zijn jongste zuster, Marie-Christine De Portemont (1818-1891) erft de ouderlijke woning en het is haar echtgenoot Auguste Van Wambeke (1812-1869), die er zijn advocatenpraktijk voortzet⁽¹⁸⁾. Van Wambeke stamt uit een invloedrijke katholieke familie uit Aalst. Zo is zijn jongere broer, Victor-Paul, eveneens advocaat, burgemeester van Aalst in 1872-1895 en kamerlid in 1864-1894. Na het overlijden van Van Wambeke in 1869 blijft de woning binnen de familie, maar wordt in 1883

vergroot en voor een eerste maal opgesplitst in twee wooneenheden⁽¹⁹⁾. Nadat Marie-Christine De Portemont in 1891 is overleden, wordt deze opdeling ongedaan gemaakt en het hele familiebezit verdeeld onder haar vier kinderen. Haar zoon Vital Van Wambeke (1846-1927) erft de herenwoning in de Vredestraat. Hij is advocaat te Geraardsbergen in 1871-1875, nadien rechter te Dendermonde en raadsheer bij het Hof van Beroep te Gent. Tijdens de jaren 1872-1875 is hij in de Denderstad politiek actief als raadslid en provincieraadslid. Gezien hij zijn beroepsbezigheden na 1875 niet langer in Geraardsbergen uitoefent en naar Gent is verhuisd, wil hij in zijn geboortestad uiteindelijk af van zijn onroerende goederen⁽²⁰⁾. Op 22 februari 1912 verkoopt hij voor notaris François Rens een "woonhuis met erve" in de Vredestraat aan de gebroeders Verschaffel, klakkenfabrikanten te Geraardsbergen⁽²¹⁾.

⁽¹⁷⁾ RAR, MGA Ger, nrs.1182, 1183 en 1184.

⁽¹⁸⁾ AKG, doc. 212, Ger, dl. 2, art. 876.

⁽¹⁹⁾ AKG, doc. 212, Ger, dl. 4, art. 876v; doc. 219, Ger, schets 92.

⁽²⁰⁾ J. DE RO, *Analyse van een belangrijke financiële en politieke familieclan: de Spitaels van Geraardsbergen. Machtsverwerving en -verlies, onuitgegeven licentiaatsverhandeling*, U.G., 1976-1977, bijlage, p. 41, 79, 107.

⁽²¹⁾ AKG, doc. 212, Ger, dl. 5, art. 1873; AKG, doc. 223, Ger, 1912. Volgens V. VAN BOSSUYT, F. WILMOTTE, *Gidsboek voor de stad Geraardsbergen*, Geraardsbergen, 1912, p.127 is de woning Vredestraat nr. 44 onbewoond.

De klakkenfabriek van de familie Verschaffel

Geraardsbergen kent al sinds het ancien régime een aantal hoedenmakerijen. Het zijn kleine familiebedrijfjes die van vader op zoon decennia lang met succes weten stand te houden.

In 1879 begint Désiré Verschaffel (1858-1934) in de Nieuwstraat bescheiden met het vervaardigen van petten. Onder impuls van een nieuwe modetrend die het dragen van hoeden en klakken bijzonder populair maakt, groeit het bedrijfje tijdens de laatste twee decennia van de 19de eeuw. Geraardsbergen wordt naast Ronse het belangrijkste productiecentrum in Vlaanderen. Naast familie wordt het werk grotendeels uitgevoerd door geschoolde handwerkers en -werksters. Om te voldoen aan de groeiende vraag naar klakken, zoeken Victor (1879-1953) en Arthur (1881-1961), beide zonen van Désiré en opvolgers in het familiebedrijf, daarom naar een grotere locatie voor hun productie. In 1912 vinden zij het herenhuis van Van Wambeke in de Vredestraat hiervoor geschikt en bouwen er in de tuin een klein fabriekje waar de pettenproductie wordt verdergezet⁽²²⁾. In 1927 komt de leiding van de familieonderneming in handen van Désiré junior (1909-1970). Later neemt zijn jongere broer Fernand (1915-1970) de technische leiding op zich en begeleidt hij een zestigtal werknemers. In 1970 komt door het overlijden van beide broers voorgoed een einde aan het pettenbedrijf, op dat ogenblik de firma PVBA Verschaffel Gebroeders⁽²³⁾.

Erfgoedraad versus stadsbestuur

Woonhuis en werkhuis komen nadien in het bezit van de weduwe van Désiré junior en kinderen, de weduwe van Fernand en haar

zoon Michel en van architect Adam Verschaffel⁽²⁴⁾. Zij delen het ruime herenhuis opnieuw op in twee woningen, die in 1971 verkocht worden. Kunstfotografe Yvonne De Roeck huurt jarenlang het woonhuis

Achter het herenhuis staat de oude klakkenfabriek van de gebroeders Verschaffel nog rechtop (Foto J. De Ro)

Op de eerste verdieping zorgen de talrijke ramen in de buitengevel en de zaagdaken voor heel wat licht (Foto J. De Ro)

⁽²²⁾ AKG, doc. 212, Ger, dl7, art. 2422; dl, 2, reeks2, art. 2422: wij hebben de registratie van het optrekken van de klakkenfabriek in de achtertuin niet teruggevonden in het Kadasterarchief, noch in de documenten, noch in de opmetingschetsen. Deze industriële site is op zichzelf interessant om ons een idee te vormen over de locatie waar de klakken zijn vervaardigd. Het gebouw op zich bezit weinig specifieke allures om een bescherming aan te vragen. Ook alle werktuigen en machines voor de hoedenproductie zijn sinds lang verdwenen.

⁽²³⁾ J. DE RO, *In de schaduw van het "Manchester van het Vasteland": textielbedrijven te Geraardsbergen in de XIXe eeuw*, Deel 1, in *De Heemschutter*, 2003/189/19-21; J. FLAMANT, J. VAN MELLO, *Het Geraardsbergen van toen*, Brugge, 1985, p. 97.

⁽²⁴⁾ AKG, doc. 212, Ger, dl, 1, reeks 3, art. 2422.

Een kleine bureelruimte op de eerste verdieping (J. De Ro)

MARQUE DÉPOSÉE

MANUFACTURE DE
CASQUETTES

Verschaffel frères

S. P. R. L.

RUE DE LA PAIX 44

TEL. 4

GRAMMONT

Représentant :

Niet gedateerd naamkaartje van de "Manufacture de Casquettes 'Verschaffel frères S.P.R.L.'" (Verz. Ph. Haegeman)

nr. 44. De laatste huurder die in het pand vertoeft is de lokale afdeling van het *Vlaams Neutraal Ziekenfonds*. In 2006 verhuist zij naar de overzijde van de Vredestraat. Het andere huis met voormalige klakkenfabriek komt in 1971 in het bezit van Sylvain Van Der Putten, technicus. Hierin hebben Jean Schrever, oud-werknemer van PVBA Verschaffel Gebroeders en zijn echtgenote Julia De Wetter gewoond. Zij hebben in dit familiebedrijf gewerkt vanaf 1955 tot de sluiting ervan.

Wanneer vorig jaar op een van de vensters van het leegstaande pand nr. 44 een gele affiche met de bouwaanvraag is aangeplakt,

worden leden van de erfgoedraad erg ongerust ⁽²⁵⁾. Voor hen betekent dit de zoveelste kaakslag tegen het bouwkundig erfgoed sinds de oprichting van deze adviesraad in 2003. In feite is naar hun ongunstige adviezen nooit geluisterd en is de stelselmatige afbraakpolitiek onverminderd doorgegaan. In dit licht is het bezwaarschrift dat de erfgoedraad op 19 april 2007 richt aan het College van Burgemeester en Schepenen in het kader van het lopende Openbaar Onderzoek zeker een keerpunt. De raad is gekant tegen de sloop en steunt zich hierbij op het feit dat het herenhuis Vredestraat 44-44a is opgenomen in de inventaris van het bouwkundig erfgoed uit 1978.

Een zeer ongebruikelijke methode ⁽²⁶⁾. Maar het blijkt te werken, want de bewindslieden verklaren zich op 19 juni uiteindelijk akkoord met het gemotiveerde bezwaar van de erfgoedraad ⁽²⁷⁾. De afbraak gaat (voorlopig?) niet door. De provinciale diensten worden nog die dag door het College van Burgemeester en Schepenen van zijn beslissing op de hoogte gebracht. Tot op heden heeft de provincie terzake nog geen standpunt ingenomen, zodat het hele dossier op de lange baan dreigt te belanden. Hierdoor is allang de termijn van dertig dagen verstreken dat de bouwpromotor in beroep kan gaan bij de bestendige deputatie tegen de beslissing. Volgens sommigen zou

⁽²⁵⁾ Op 29 maart 2007 wordt door de N.V. Van Canegem uit Erpe-Mere bij het College van Burgemeester en Schepenen een aanvraag ingediend voor het slopen van twee woningen, Vredestraat 44 op de percelen Sectie B 563^d en 563^e.

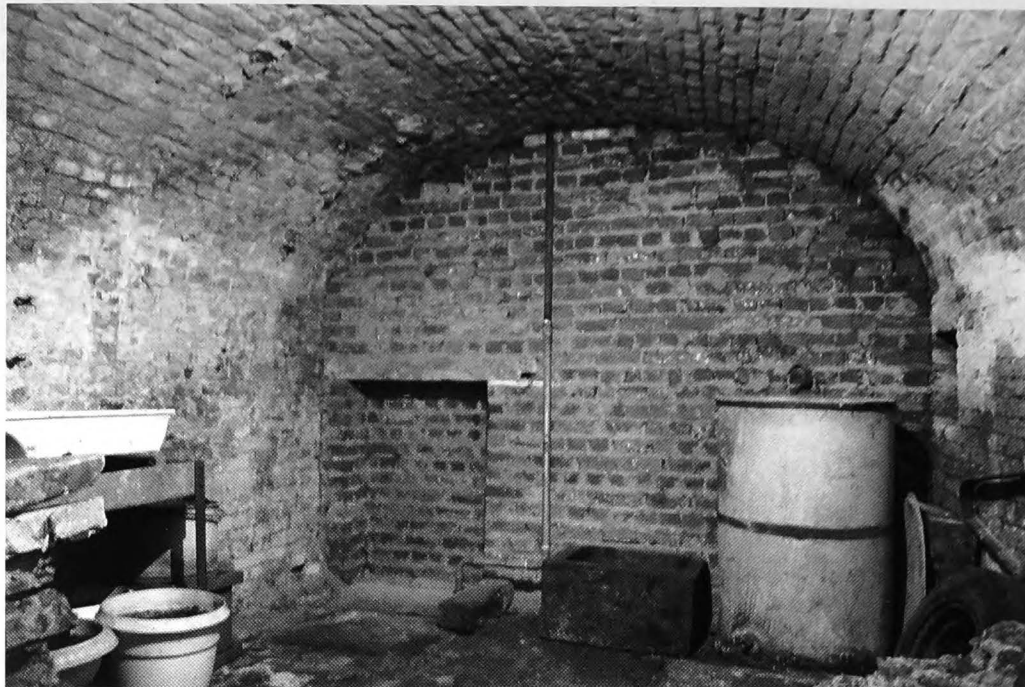
⁽²⁶⁾ In totaal zijn er 9 bezwaarschriften ingediend die vooral de historische waarde van de straatgevel accentueren en de karaktervolle uitstraling ervan in het straatbeeld. Ongebruikelijk omdat een erfgoedraad sowieso een niet bindend advies mag uitbrengen en dus niet meteen moet grijpen naar een bezwaarschrift.

⁽²⁷⁾ Men komt tot het volgende besluit: "Het pand Vredestraat 44 is gelegen in een gebied met culturele, historische en/of esthetische waarde. In deze gebieden is de wijziging van de bestaande toestand onderworpen aan bijzondere voorwaarden, gegrond op de wenselijkheid van het behoud (KB 28.12.1972). De stedenbouwkundige inlichtingen overgemaakt aan de notaris vermeldden destijds de ligging van het goed in een gebied met culturele en historische waarde. De aanvraag heeft betrekking op het slopen van het pand. Het schepencollege is van oordeel dat het om een waardevolle gevel gaat die moet behouden blijven om zijn culturele en historische waarde. De erfgoedraad adviseert in dezelfde zin. Het straatbeeld wordt gekenmerkt door kwalitatief waardevolle gevels. Het schepencollege beslist om de gebieden binnen de oude stadskern te beschermen en te vrijwaren voor slopen van waardevolle gevels en weigert daarom de afbraak van de gevel Vredestraat 44. Een nieuwe aanvraag waarbij de gevel bewaard blijft, kan voor goedkeuring in aanmerking komen".

hij de intentie hebben de hele site opnieuw te verkopen.

Besluit

Dit is de eerste keer dat de Geraardsbergse erfgoedraad erin slaagt echt te wegen op het beleid, wat natuurlijk niet in de kaart speelt van op winst beluste projectontwikkelaars. Het besef groeit dat er dringend nood is aan een duidelijke beleidsvisie inzake bescherming van het bouwkundig erfgoed. Hoewel het voor Geraardsbergen al eerder vijf na twaalf is, kan tijdens de komende jaren nog heel wat waardevols van de sloophamer gered worden. Tot op heden is enkel de herwaarderling en restauratie van stadshuizen uitgegaan van particulieren en hier zijn zeker een aantal loven-de initiatieven aan te wijzen. Het is niet alleen de taak van de stedelijke overheid het historisch architecturaal en cultureel patrimonium te vrijwaren en te herwaarderden, maar tevens permanent te werken aan de bewustwording van haar eigen bevolking hieromtrent. De historische herenwoning in de Vredestraat is beslist een testcase

Diep onder de klakkenfabriek bevindt zich een oude kelder met steekboogvormig gewelf en die langs een wand is dicht gemetseld (J. De Ro)

voor het erfgoedbeleid. Wordt hier een valabele koper gevonden met voldoende geldmiddelen om een verantwoorde restauratie aan te gaan? En is dit niet het geval, hoelang gedooft een stadsbestuur dan een leegstaand gebouw in de stadskern? Met een afbraak zou het bestuur gezichtsverlies leiden en boet de bovenstad opnieuw aan charme in. Het gebouw ligt

dicht bij het stadhuis, in een straat met vier beschermde monumenten ⁽²⁸⁾ en kan mits de nodige financiële input nog een prestigieuze toekomst tegemoet ⁽²⁹⁾.

Jacques DE RO
jacques.de.ro@telenet.be

eigenaar (s)	beroep	periode	verwerving
Jean-François De Backer	koopman	?-1796	aankoop?
Jeanne-Françoise Spitaels	rentenierster	1796-1827	erfenis
Anne-Ghislaine De Backer	kantenkoopvrouw	1827-1848	erfenis
August Van Wambeke	advocaat	1848-1869	erfenis
Marie-Chistine De Portemont & kinderen	rentenierster	1869-1891	erfenis
Vital Van Wambeke	advocaat	1891-1912	erfenis
Désiré Verschaffel	klakkenfabrikant	1812-1934	aankoop
Victor & Arthur Verschaffel	klakkenfabrikanten	1934-1961	erfenis
Désiré jr & Fernand Verschaffel	klakkenfabrikanten	1961-1970	erfenis
Weduwe Désiré jr & kinderen, weduwe Fernand & zoon Michel en Adam Verschaffel	architect	1970-1971	erfenis
René de Groote (nr. 44)	?	1971-2006	aankoop
Sylvain Van der Putten (nr. 44a)	technicus	1971-2006	aankoop

Tabel: Chronologische volgorde van de eigenaars van het herenhuis in de Vredestraat 44-44a met aanduiding van hun beroep / functie

⁽²⁸⁾ Het gaat hier om de woningen Vredestraat nrs. 11, 20, 45 en 64. Nummer 64 betreft een hoekhuis waarbij de kruiswegstatie Prieels beschermd is en gelegen is langs de kant van de Denderstraat.

⁽²⁹⁾ Misschien kan het stadsbestuur hier een voortrekkersrol spelen door zelf het pand te verwerven en met een brede waaier aan subsidies op termijn te restaureren. Het kan bijvoorbeeld dienst doen als toeristische en/of culturele dienst, als museum met gelegenheidstentoonstellingen of als centrum voor stadsvernieuwing.